

Nr 183

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tandläkarutbildning m. m. i Göteborg jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

I propositionen nr 161 har Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 21 maj 1964 föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordade riktlinjer för organisationen av en odontologisk fakultet i Göteborg, dels godkänna av departementschefen förordade riktlinjer för organisationen av tandtekniker- och tandsköterskutbildning i Göteborg, dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen förordat godkänna avtal med Göteborgs stad om odontologisk utbildning i Göteborg m. m. jämte därtill hörande särskild överenskommelse.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Torsten Andersson m. fl.* (I: 833) och den andra inom andra kammaren av fru *Sjövall m. fl.* (II: 1025), i vilka hemställts att riksdagen måtte besluta a) att en odontologisk fakultet inrättas i Göteborg och att verksamheten avses inledas 1966/67, b) att fakulteten redan från början dimensioneras för ett årligt elevintag av 125 platser, varav 25 under en 5-årsperiod kan fördelas bland nordiska studenter i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag, c) att de i propositionen framlagda principiella riktlinjerna i huvudsak må ligga till grund för fakultetens organisation, d) att de i 1962 års odontologiska studieplanskommitté förordade riktlinjerna för studieordning och läraruppsättning må ligga till grund för bedömningen och dimensioneringen omräknat för ett elevintag av 125 studerande per år, e) att det ökade forskningskravet garanteras genom tillkomsten av kvalificerade tjänster och erforderliga forskningsutrymmen;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Edström* och *Skårman* (I: 838) och den andra inom andra kammaren av herr *Hamrin* i Kalmar *m. fl.* (II: 1035), i vilka hemställts 1. att riksdagen måtte besluta, a) att den odontologiska fakulteten vid universitetet i Göteborg dimensioneras för en årlig intagning av 125 studerande, b) att som sin mening uttala, att arbetet på utbyggnaden av fakulteten måtte bedrivas så skyndsamt att intagning av studerande kan ske redan fr. o. m. läsåret 1965/66 och i varje fall

inte senare än läsåret 1966/67, c) att den nuvarande tandteknikerskolan inte avvecklas innan undervisningen för tandtekniker igångsättes vid den nya fakulteten, d) att den nuvarande tandsköterskeskolan får fortsätta sin verksamhet jämtes med den tandsköterskeutbildning som kommer att bedrivas vid den nya fakulteten, 2. att riksdagen måtte beakta vad i motionerna anförts angående tandvårdsforskningen och den kvalitativa och kvantitativa utökningen av lärarstaben samt angående relationen mellan antalet kliniska arbetsplatser och antalet tjänstgörande studenter;

dels en inom andra kammaren av herr *Hagberg* och fru *Ryding* väckt motion (II: 1024), vari föreslagits att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om skyndsamt utredning och förslag i syfte att effektivisera tandläkar- och tandsköterskeutbildningen liksom folktandvården genom a) undervisning i arbetsorganisationen och assistans, b) professorer i kariesprofylaktik, c) vidareutbildning av tandsköterskor, d) effektivisering av folktandvården, e) åtgärder för att förbättra de tekniska och maskinella hjälpmedlen i tandvården;

dels en inom andra kammaren av herr *von Friesen* väckt motion (II: 1033), vari hemställts att riksdagen måtte beakta vad i motionen anförts beträffande frågor sammanhängande med en i propositionen föreslagen professor i kirurgi;

dels ock en inom andra kammaren av fru *Gunne* och fröken *Karlsson* väckt motion (II: 1034), vari hemställts att riksdagen måtte besluta att de nuvarande statliga tandtekniker- och tandsköterskeskolorna i Göteborg tills vidare bibehålls samt att i övrigt bifalla Kungl. Maj:ts förslag i vad avser utbildningen av tandtekniker och tandsköterskor.

Beträffande motiveringen för de motionsvis framställda yrkandena får utskottet hänvisa till motionerna II: 1025, II: 1035, II: 1024, II: 1033 och II: 1034.

På grundval av ett betänkande av expertgruppen för odontologisk utbildning i Göteborg föreslås i propositionen riktlinjer för organisationen av en fjärde tandläkarhögskola, inordnad som en odontologisk fakultet vid Göteborgs universitet. Den nya fakulteten, som föreslås dimensionerad för en årlig intagning av 100 odontologie studerande, avses inleda sin verksamhet fr. o. m. budgetåret 1966/67. I propositionen förordas vidare, att riksdagen fattar beslut om inrättande budgetåren 1967/68—1969/70 av nio professorer — bl. a. i ämnet parodontologi, dvs. tandlossnandets sjukdomar — samt tre laboraturer och ett universitetslektorat. Det föreslås, att professorer och laboratorer i kliniska ämnen tillika skall vara övertandläkare vid läroanstaltens tandsjukvårdscentral. Därjämte framlägges förslag om heltidstjänster som lärare-biträdande övertandläkare samt assistenttandläkare. Även för tandtekniker- och tandsköterskeutbildning i Göteborg uppdrages riktlinjer i propositionen. Det sammanlagda medelsbehovet vid full utbyggnad av verksamheten uppskattas för avlöningar, omkostnader och sakanslag m. m. till ca 8,5 milj. kr. per år. I propositionen redovisas vidare byggnadsprogram för den odontologiska läroanstalten, kostnadsupp-

skattat till ca 35 milj. kr. Härtill kommer engångskostnader för inredning och utrustning, uppskattade till storleksordningen 8 milj. kr.

Slutligen föreslås, att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att godkänna ett villkorligt slutet avtal mellan statens nämnd för förhandlingar med kommuner, å ena sidan, och delegerade för Göteborgs stad, å den andra. Genom avtalet regleras det fortsatta samarbetet mellan staten och staden i fråga om dels utbildning av tandläkare, dels tandsjukvård i Göteborg.

Beträffande det närmare innehållet i propositionen nr 161 torde i huvudsak få hänvisas till denna. Här torde emellertid böra i sammandrag återges vad departementschefen anför i vissa huvudfrågor.

Departementschefen framhåller att frågan om upprättande av en tandläkarhögskola i Göteborg länge har varit aktuell. Det av 1955 års riksdag i anledning av förslag i propositionen 1955: 138 fattade principbeslutet därom fick betydelse för främst dimensioneringen av de då för uppförande aktuella medicinsk-teoretiska institutionerna. Av skäl, som närmare framgår av vad dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet anförde i sagda proposition, var det icke möjligt att i samband med att principiell ställning togs till frågan även fastställa en tidpunkt för högskolans tillkomst. 1955 års riksdag fann sig emellertid i skrivelse till Kungl. Maj:t böra anhålla, att Kungl. Maj:t måtte så snart detta lät sig göra för riksdagen framlägga en plan för högskolans inrättande (SU 148; rskr. 326). Även 1961 års riksdag har i skrivelse till Kungl. Maj:t understrukit angelägenheten av att en i erforderlig utsträckning tidsbestämd utbyggnadsplan för denna tandläkarhögskola snarast möjligt färdigställdes och redovisades för riksdagen (SU 130; rskr. 328). Detta uttalande gjordes i anslutning till vissa i propositionen 1961: 108 framlagda, av 1961 års riksdag godkända riktlinjer för utbyggande av tandläkarutbildningskapaciteten. Dessa riktlinjer innebar bl. a., att planeringen för den blivande göteborgshögskolan borde inriktas på en årlig intagningskapacitet av omkring 100 studerande.

Departementschefen erinrar om att — utöver de äldre tandläkarhögskolorna i Stockholm och Malmö — i Umeå tillkommit en tredje tandläkarhögskola den 1 juli 1963 genom ombildning till fullständig odontologisk läroanstalt med åtta professurer och fyra laboraturer av det tidigare till tandläkarhögskolan i Stockholm hörande tandläkarinstitutet i Umeå. Beslut om denna ombildning fattades av 1961 års riksdag. Sedan det utredningsarbete rörande tandsjukvården vid de odontologiska läroanstalterna, om vilket 1957 års riksdag i skrivelse till Kungl. Maj:t anhöllit (SU 93; rskr. 249), hade avslutats, kunde ett detaljerat förslag om ombildningen framläggas i propositionen 1962: 104. Därvid uttalades, att de riktlinjer, som i propositionen förordades för sagda ombildning, borde — därest riksdagen inte riktade någon erinran däremot — följas också i utrednings- och planeringsarbetet för den kommande tandläkarhögskolan i Göteborg. Ifrågasvarande riktlinjer godkändes av riksdagen och någon erinran riktades inte mot

Kungl. Maj:ts förslag, att desamma borde följas även vid nyssnämnda arbete (SU 144; rskr. 322).

Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t i anledning av det förutnämnda, av 1961 års riksdag godkända beslutet om utbyggande av tandläkarutbildningskapaciteten uppdrogs i juni 1961 åt särskilda experter att inom ecklesiastikdepartementet biträda med beredning av frågor rörande ökad tandläkarutbildning och därmed sammanhängande spörsmål. Bland dessa experter bildades en grupp, som biträtt vid utrednings- och planeringsarbetet för anordnande av odontologisk utbildning i Göteborg. Kungl. Maj:t beslöt i juni 1962 att fästa denna expertgrupps uppmärksamhet på vad statsutskottet uttalat i sitt utlåtande 1962: 144 i anslutning till att utskottet behandlade departementschefens förutnämnda förslag rörande riktlinjerna för ifrågavarande arbete. Vidare uppdrog Kungl. Maj:t i december 1959 åt 1958 års statliga förhandlingskommission i Göteborg att uppta förhandlingar med Göteborgs stad om anordnande av lokaler för odontologisk utbildning. Genom beslut i mars 1963 ändrades detta uppdrag till att avse anordnande vid lämplig tidpunkt av odontologisk utbildning i Göteborg och därmed sammanhängande frågor. Kommissionen befriades i januari 1964 från ifrågavarande förhandlingsuppdrag; samtidigt uppdrogs åt statens nämnd för förhandlingar med kommuner att överta och fullfölja uppdraget.

Det utrednings-, planerings- och förhandlingsarbete rörande den odontologiska läroanstalten i Göteborg, som sålunda utförts, har resulterat i att förslag nu föreligger från både expertgruppen och byggnadsstyrelsen. Dessa förslag jämte därpå grundat avtal mellan förhandlingsnämnden och delegerade för Göteborgs stad möjliggör enligt departementschefen ett ställningstagande både till huvudlinjerna för organisationen av denna läroanstalt och till ett tidsschema för dess uppbyggande. Efter erinran om de väsentligaste riktlinjerna, efter vilka expertgruppen utarbetat sitt förslag, förordar departementschefen i enlighet med universitetskanslersämbetets yttrande att organisationsförslaget i huvudsak lägges till grund för den odontologiska fakultetens i Göteborg uppbyggnad under den första femårsperioden. Departementschefen räknar med att det nya universitetskanslersämbetet och där närmast den i propositionen 1964: 50 föreslagna fakultetsberedningen för medicin, odontologi och farmaci kommer att svara för den fortsatta planeringen för den odontologiska fakulteten i Göteborg. I enlighet med expertgruppens förslag borde dock tillsättningen av fakultetens lärar- och forskartjänster under uppbyggnadsperioden anförtros åt medicinska fakulteten i Göteborg, förstärkt med företrädare för de tre befintliga odontologiska läroanstalterna på sätt gruppen föreslagit.

Genom att den fortsatta planeringen anförtros universitetskanslersämbetet skapas enligt departementschefens bedömande bästa möjliga förutsättningar för att resultatet av den inom universitetskanslersämbetet pågående översynen av de odontologiska läroanstalternas studieplaner skall kunna beaktas vid arbetet med den nya fakultetens uppbyggnad. Om på grund härav eller eljest modifieringar i expertgruppens förslag befunnes motiverade, borde dessa kunna företas

inom ramen för dels de av departementschefen förordade principerna för fakultetens organisation m. m., dels ock det byggnadsprogram, som godtagits av Kungl. Maj:t.

Departementschefen erinrar härefter om att byggnadsstyrelsen vid redovisningen av förslag till byggnadsprogram för den nya fakulteten funnit, att man måste räkna med ett års tidsförskjutning för erforderliga byggnaders färdigställande. Då skälen för en sådan tidsförskjutning måste godtas förordar departementschefen, att det fortsatta arbetet med fakultetens uppbyggnad inriktas på att fakulteten skall kunna påbörja sin verksamhet höstterminen 1966 och att utbyggnaden sker etappvis med början budgetåret 1966/67 och avslutas budgetåret 1970/71 i enlighet med byggnadsstyrelsens förslag beträffande olika byggnaders färdigställande och efter de linjer i övrigt expertgruppen föreslagit, dock med den förändring som föranledes av den ettåriga tidsförskjutningen.

I fråga om de nya lärartjänsternas konstruktion m. m. framhåller departementschefen att överläggningar förts med Sveriges akademikers centralorganisation och att därvid träffats en överenskommelse, vilken innebär vissa avvikelser från vad som nu gäller i fråga om motsvarande tjänster vid tandläkarhögskolan i Umeå. Sålunda kommer med vissa tjänster i kliniskt ämne i Göteborg att bli förknippade förmåner — möjlighet till tidsbegränsad enskild verksamhet för övertandläkare och tandsjukvårdsverksamhet mot timarvode för biträdande övertandläkare — vilka kan leda till ett för vederbörande tjänst innehavare gynnsammare ekonomiskt utbyte. I denna del liksom i den förutsatta möjligheten att i vissa fall anställa assistenttandläkare på halvtid eller annan tandläkare mot timarvode innebär överenskommelsen emellertid, att de synpunkter på personalorganisationen som vid remissbehandlingen framförts av främst lärarkollegiet vid tandläkarhögskolan i Stockholm samt av Svenska tandläkaresällskapet och Sveriges tandläkarförbund i betydande utsträckning tillgodosetts. Då enligt departementschefens mening därtill kommer att tjänstekonstruktionerna och tjänstgöringsskyldigheterna inom tandsjukvård i övrigt samt inom undervisning och forskning kommer att kunna lösas på samma ändamålsenliga sätt som gäller vid tandläkarhögskolan i Umeå, finner departementschefen den träffade överenskommelsen godtagbar och förordar därför, att densamma godtages och lägges till grund för det fortsatta arbetet.

Departementschefen tar härefter upp frågan om inrättande av professorer och laboraturer och konstaterar därvid att ett stort antal remissmyndigheter förordat, att ämnet parodontologi blir företrätt av professor. Som skäl härför har anförts, att tandlossningssjukdomarna eller parodontopatierna från kliniska och profylaktiska synpunkter utgör den, jämte karies och dess följsjukdomar, mest betydelsefulla sjukdomsgruppen inom odontologien. Departementschefen delar den uppfattning, som sålunda kommit till uttryck, nämligen att största möjliga vikt bör läggas vid undervisningen och forskningen inom parodontologien och förordar därför, att läroområdet parodontologi vid den odontologiska fakulteten i Göteborg blir företrätt av professor.

I anslutning till vad därom vid remissbehandlingen framförts angående behov av ytterligare tjänster som professor eller laborator samt docenttjänster ävensom tjänster som lärare i lönegrad A 27 utöver av expertgruppen upptagna erinras om att gruppens förslag avser den nya fakultetens utbyggnadsperiod. Det framhålls också, att tillgången på vetenskapligt meriterade odontologer, som nu icke innehar professur eller laboratur, är knapp samt att antalet avlagda disputationssprov vid tandläkarhögskolorna hittills varit förhållandevis litet. Även om detta antal under den närmaste femårsperioden komme att avsevärt öka kunde det med hänsyn till det sagda befaras uppstå svårigheter att under uppbyggnadsperioden besätta redan de för verksamhetens start oundgängligen erforderliga tjänster, för vilka minst avlagt disputationssprov kommer att krävas. Under sådana förhållanden synes expertgruppens förslag i nu berört avseende vara i och för sig väl avvägt, framhåller departementschefen.

Under hänvisning till tidsschemat för den nya fakultetens utbyggnad samt i anslutning till vad expertgruppen därom föreslagit förordar departementschefen, att följande högre ordinarie tjänster inrättas vid den odontologiska fakulteten i Göteborg, nämligen en professur i teknologi och en tjänst som universitetslektor i teknologi fr. o. m. den 1 juli 1967, en professur i vart och ett av de fem ämnena cariology, protetik, kirurgi, parodontologi och röntgendiagnostik samt en laboratur i vart och ett av de tre ämnena farmakologi, bettanalys med parodontoprotetik och endodonti fr. o. m. den 1 juli 1968, en professur i histopatologi fr. o. m. den 1 januari 1969, en professur i ortodonti fr. o. m. den 1 juli 1969 samt en professur i pedodonti fr. o. m. den 1 januari 1970. I jämförelse med vad som gäller i fråga om tandläkarhögskolan i Umeå innebär detta förslaget den förändringen, att ämnet parodontologi i Göteborg blir företrätt av professor i stället för av laborator.

De av läkarutbildningsberedningen föreslagna, för medicin och odontologi gemensamma tjänsterna som prosektor i patologi och laborator i allmän bakteriologi finner departementschefen starkt motiverade. Till frågan om dessa tjänsters inrättande bör emellertid enligt departementschefen definitiv ställning tas i samband med prövning av förslag om ökad läkarutbildning i Göteborg.

Departementschefen förordar att med tjänst som professor respektive laborator i kliniskt ämne förenas ställning som övertandläkare vid tandsjukvårdscentralen. Detta gäller följande tjänster, nämligen de sju professurerna i cariology, protetik, kirurgi, parodontologi, röntgendiagnostik, ortodonti och pedodonti samt de två laboraturerna i bettanalys med parodontoprotetik och i endodonti.

Expertgruppen hade beräknat det totala medelsbehovet för avlöningar (exklusive arvoden till föreslagna tandsköterskepraktikanter) till i runt tal 5 740 000 kr. enligt 1963 års lönenivå. Detta belopp avsåg det första budgetår, då fakulteten komme att vara helt utbyggd enligt det framlagda förslaget, dvs. budgetåret 1970/71. Beloppet innefattade bl. a. kostnader, beräknade till i runt tal 456 000 kr., för löner, arvoden m. m. avseende den på den medicinska fakulteten närmast ankommande prekliniska utbildningen. Vidare hade expertgruppen gjort

en överslagsberäkning av medelsbehovet till omkostnader och sakanslag m. m. samt uppskattat detta till sammanlagt närmare 2 000 000 kr. per år. Engångskostnaderna för inredning och utrustning hade av gruppen beräknats till i runt tal 7 650 000 kr. enligt 1961 års prisnivå.

De sålunda gjorda kostnadsuppskattningarna är enligt departementschefen ägnade att i huvudsak bilda underlag för kommande förslag till anslagsäskanden. Departementschefen tillägger emellertid att den med Sveriges akademikers centralorganisation slutna överenskommelsen kommer att medföra vissa i dessa kostnadsuppskattningar ej förutsedda utgifter för såväl avlöningar och omkostnader som inredning och utrustning m. m. Ansvarig för utarbetandet av förslag till anslagsäskanden kommer, påpekas det, att bli det nya universitetskanslersämbetet, utom i fråga om inredning och utrustning. Det fortsatta planeringsarbetet i sistnämnda avseende förutsättes på sedvanligt sätt handhavas av utrustningsnämnden för universitet och högskolor. På grundval av de förslag, som kanslersämbetet kan komma att framlägga, borde därefter personalorganisationen samt anslagsbehovet för olika ändamål prövas i samband med det ordinarie budgetarbetet. Vid detta arbete borde även beaktas vad expertgruppen föreslagit beträffande dels fakultetens uppbyggnad etappvis under fem på varandra följande budgetår, dels ock sådana särskilda anordningar, som kunde befinnas erforderliga under de två första verksamhetsåren.

I detta sammanhang erinras om att i propositionen 1961:108 framhållits önskvärdheten av att, där så kan ske, åstadkomma samarbete med andra nordiska länder vid utbyggande av det högre utbildningsväsendet. I propositionen uttalades att förutsättningarna för att ge kompetenta sökande från annat nordiskt land företräde till ett antal utbildningsplatser vid nu ifrågavarande läroanstalt borde undersökas. Som även då framhölls, hade från norska regeringens sida vid preliminära kontakter intresse visats för ett dylikt arrangemang. En allmän förutsättning vid dessa underhandskontakter var att åtagandet från svensk sida skulle avse högst 25 nybörjarplatser om året under en femårsperiod räknat från den nya läroanstaltens start. Erbjudandet gällde vidare under den förutsättningen att svenska staten skulle erhålla ersättning, motsvarande driftkostnaderna för varje på detta sätt ianspråktagen utbildningsplats. Den sålunda år 1961 väckta frågan har enligt departementschefen i förevarande sammanhang ånyo berörts med norska regeringen. Departementschefen föreslår att därest riksdagen ej riktar någon erinran däremot det skall få ankomma på Kungl. Maj:t att träffa de överenskommelser, som kan fordras för ett genomförande av ifrågavarande arrangemang.

Departementschefen framhåller att de av expertgruppen framlagda förslagen rörande den statliga tandtekniker- och tandsköterskeutbildningen i Göteborg bygger på de riktlinjer, som fastställts för organisationen av motsvarande utbildning i Umeå. Departementschefen erinrar om att överstyrelsen för yrkesutbildning i sitt remissyttrande över expertgruppens förslag gjort gällande, att denna utbildningsverksamhet borde ske under överstyrelsens ledning och att

överstyrelsen avstyrkt förslagen härutinnan. Medicinalstyrelsen hade tillstyrkt förslaget om tandsköterskeutbildningen men uttalat sig i samma riktning som överstyrelsen för yrkesutbildning i fråga om tandteknikerutbildningen. Såväl medicinalstyrelsen som vissa tandläkarorganisationer hade dessutom uppehållit sig vid behovet av tandsköterskor och i anslutning därtill föreslagit, att den nuvarande tandsköterskeskolan i Göteborg skulle bibehållas vid sidan av den av expertgruppen föreslagna skolan. Sagda styrelse hade i särskild skrivelse ytterligare understrukit angelägenheten härav. De tre tandläkarhögskolornas lärarkollegier hade bl. a. understrukit, att föreståndarskapet för tandteknikerskolan icke såsom i Umeå borde belasta professorn i teknologi utan i stället anföras en särskild föreståndare.

Departementschefen erinrar om att i anslutning till de befintliga tre tandläkarhögskolorna är anordnad utbildning för såväl tandtekniker som tandsköterskor. Från berörda högskolemyndigheters sida hade någon erinran icke rests mot att så borde bli fallet även vid den nya läroanstalten i Göteborg. Departementschefen biträder därför det av expertgruppen härutinnan framlagda förslaget och finner, att ifrågakvarande utbildning bör — såvitt gäller tandteknikerskolan — organiseras efter de principer, som tillämpats vid uppbyggandet av en sådan skola i Umeå.

De nya tandtekniker- och tandsköterskeskolorna i Göteborg bör, framhåller departementschefen, dimensioneras för i stort sett den utbildningskapacitet expertgruppen föreslagit. Med hänsyn till den i det föregående berörda frågan om tidpunkten för erforderliga byggnaders färdigställande, måste jämväl för denna utbildningsverksamhets start räknas med ett års tidsförskjutning. Även beträffande förevarande utbildningsverksamhet finner departementschefen de av expertgruppen gjorda kostnadsuppskattningarna ägnade att i huvudsak bilda underlag för kommande förslag till anslagsäskanden. Den av vissa remissmyndigheter väckta frågan om att efter den nya skolans inrättande bibehålla den nuvarande tandsköterskeskolan samt därmed sammanhängande spörsmål är departementschefen inte beredd att pröva i förevarande sammanhang.

Byggnadsprogrammet för den odontologiska fakulteten omfattar dels tillbyggnader till den medicinska fakultetens teoretisk-medicinska institutioner för den prekliniska tandläkarutbildningen, dels en fristående nybyggnad för den kliniska tandläkarutbildningen, framhåller departementschefen. I sistnämnda byggnad föreslås även histopatologien samt tandteknikerskolan och tandsköterskeskolan bli inrymda. Nybyggnaden föreslås bli placerad på västra delen av det s. k. medicinarområdet i närheten av Sahlgrenska sjukhuset. Byggnadsprogrammet omfattar totalt ca 16 500 m² nettoyta, varav ca 1 300 m² hänför sig till tillbyggnaderna och 15 200 m² nettoyta till nybyggnaden. Lokalbehovet har beräknats vad gäller tillbyggnaderna av läkarutbildningsberedningen och vad gäller nybyggnaden av expertgruppen för odontologisk utbildning i Göteborg.

Från remissmyndigheternas sida har vissa erinringar framförts mot byggnadsprogrammet, erinrar departementschefen. Sålunda hade framhållits, att slutlig

fastställelse av byggnadsprogrammet borde anstå tills den av universitetskanslersämbetet tillsatta odontologiska studieplanekommittén framlagt sitt förslag, eftersom detta ansågs kunna komma att påverka lokalbehovet. Med anledning härav erinrar departementschefen om att han tidigare framhållit att, om eventuella modifikationer i expertgruppens förslag befinner påkallade med hänsyn bl. a. till nämnda kommittés arbete, dessa borde kunna göras inom ramen för det av Kungl. Maj:t godkända byggnadsprogrammet. Vidare hade kanslern och rektorsämbetet vid tandläkarhögskolan i Stockholm påtalat, att antalet kliniska arbetsplatser för tandläkarkandidaterna — vilka beräknats till 10—15 % mindre än antalet dagligen tjänstgörande tandläkarkandidater — är otillräckligt. Departementschefen finner denna kritik obefogad. Att tillskapa ett lika stort antal arbetsplatser som antalet tandläkarkandidater skulle nämligen enligt departementschefen innebära, att — med den uppläggning som utbildningen avses få — resurserna icke blev fullt utnyttjade, då man måste räkna med att ett visst antal kandidater av olika skäl, bl. a. utbildningstekniska, är förhindrade att utnyttja arbetsplatserna. Vid remissbehandlingen hade också krav framförts på utrymmen för anordnande av specialistutbildning av tandläkare och för kompletterande utbildning för utomlands utbildade tandläkare. Beträffande specialistutbildningen framhåller departementschefen, att det synes vara mest ändamålsenligt, att denna tills vidare förläggas huvudsakligen till de befintliga odontologiska läroanstalterna. I fråga om lokalutrymmen för kompletterande utbildning av utomlands utbildade tandläkare framhålles vidare, att under fakultetens uppbyggnadsperiod viss överkapacitet i fråga om bl. a. lokalutrymmen kommer att föreligga. Först vårterminen 1971 komme nämligen studerandeantalet att uppnå nivån för fortvarighetstillståndet. Denna överkapacitet borde kunna utnyttjas för ifrågavarande efterutbildning. Vidare borde kunna övervägas att ställa de odontologiska fakulteternas lokalresurser till förfogande för sådan utbildning under ferietid.

Departementschefen finner med hänsyn härtill inte skäl till annan ändring av förslaget till lokalprogram än vad som följer av den med Sveriges akademikers centralorganisation träffade överenskommelsen om möjlighet till enskild verksamhet för övertandläkare och tandsjukvårdsverksamhet mot timarvode för biträdande överläkare.

I detta sammanhang erinrar departementschefen om att Kungl. Maj:t genom beslut den 14 maj 1964 uppdragit åt byggnadsstyrelsen att på grundval av det av styrelsen redovisade byggnadsprogrammet projektera till- och nybyggnaderna för odontologisk fakultet i Göteborg fram t. o. m. färdigställande av huvudhandlingar, inklusive tillförlitlig kostnadsberäkning, varvid fortlöpande samråd skall äga rum med universitetskanslersämbetet, samt att därefter underställa ärendet Kungl. Maj:ts förnyade prövning. I en till nämnda beslut fogad promemoria, vars innehåll skall beaktas vid projekteringen, har uttalats att byggnadsstyrelsen bör i samråd med universitetskanslersämbetet inom ramen för de i byggnadsprogrammet upptagna reservutrymmena för forskning om 300 m²

nettoyta göra en avvägning av vad som av dessa utrymmen skall disponeras för förutnämnda enskilda och arvoderade verksamhet vid tandsjukvårdscentralen, å ena sidan, och för forskning, å den andra.

Beträffande byggnadsprogrammet för den odontologiska fakulteten i Göteborg framhåller departementschefen, att jämförelser med tandläkarhögskolornas i Malmö och Umeå lokalresurser ger vid handen, att göteborgsfakulteten får en utrymmesstandard, som väl motsvarar de båda nämnda läroanstalternas.

Kostnaderna för genomförandet av byggnadsprogrammet — exklusive s. k. försörjningsåtgärder — hade av byggnadsstyrelsen uppskattats till ca 35 milj. kr. enligt prisläget den 1 juli 1963. Ställning härtill bör enligt departementschefen tagas först sedan byggnadsstyrelsen färdigställt huvudhandlingar, innefattande tillförlitliga kostnadsberäkningar, för byggnadsföretagen. Byggnadsfrågan för den odontologiska fakulteten förutsättes sålunda bli redovisad på nytt för riksdagen i samband med att medel för byggnadsarbetenas påbörjande äskas. Beträffande tillbyggnaderna borde detta kunna ske våren 1965 och beträffande nybyggnaden hösten 1965.

Vad gäller tidsplanen för uppförande av till- och nybyggnaderna hade byggnadsstyrelsen räknat med att tillbyggnaderna till de teoretisk-medicinska institutionerna skulle vara färdiga att tagas i bruk delvis fr. o. m. höstterminen 1966 och teknologidelen av nybyggnaden fr. o. m. höstterminen 1967. Tillbyggnaderna hade beräknats bli helt färdigställda till höstterminen 1967 och nybyggnaden helt färdigställd till höstterminen 1969. Departementschefen understryker nödvändigheten av att byggnaderna färdigställas vid sådana tidpunkter, att det redovisade tidsschemat för fakultetens utbyggnad kan hållas.

Departementschefen anmäler vidare ett med Göteborgs stad träffat villkorligt avtal om odontologisk utbildning i Göteborg, genom vilket regleras dels markfrågan för den odontologiska fakultetens byggnad och vissa därmed sammanhängande spörsmål, dels ock den tandsjukvårdande verksamhet, som nämnda fakultet skall bedriva. I sistnämnda hänseende innebär avtalet enligt departementschefen bl. a., att den odontologiska läroanstalten övertar den vid Sahlgrenska sjukhuset belägna centraltandpoliklinikens verksamhet. Detta har, framhåller departementschefen, möjliggjorts främst genom att markfrågan kunnat lösas så, att tandsjukvårdscentralen får direkt anknytning till Sahlgrenska sjukhuset.

Enligt avtalet skall vid tandsjukvårdscentralen meddelas såväl lasarettstandvård och remisstandvård (centraltandpoliklinikverksamhet) som, inom ramen för läroanstaltens kapacitet, tandsjukvård åt vuxna och barn vid en öppen mottagning. Dessutom skall en kommunal skoltandpoliklinik beredas lokaler inom den förutsatta nybyggnaden. För den tandsjukvård läroanstalten lämnar invånarna i staden skall Göteborgs stad enligt avtalet lämna ersättning, motsvarande den kostnad staden skulle ha haft för verksamheten, därest den utövats inom dess folktandvårdsorganisation. Detaljerade bestämmelser därom ingår i en särskild överenskommelse, vilken förutsättes kunna ändras under avtalstiden.

Denna tid har anpassats efter vad som gäller för 1959 års läkarutbildningsavtal, dvs. avtalet kan icke bringas att upphöra förrän fr. o. m. den 1 juli 1970. I avtalet behandlas även frågan om statens övertagande av personal vid stadens centraltandpoliklinik.

Utskottet får beträffande den huvudsakliga innebörden av Kungl. Maj:ts förslag hänvisa till den i det föregående intagna redogörelsen.

Bristen på tandläkare är för närvarande mycket stor, icke minst inom folk-tandvården. Det är därför synnerligen angeläget att, såsom föreslagits i förevarande proposition, utbildningskapaciteten avseende tandläkare utökas genom att en odontologisk fakultet tillkommer i Göteborg.

I det betänkande som legat till grund för propositionen har förutsatts, att tandläkarutbildningen i Göteborg skall kunna påbörjas höstterminen 1965. Med hänsyn till vad byggnadsstyrelsen i sitt förslag till byggnadsprogram anført om tidsförskjutning för erforderliga byggnaders färdigställande har departementschefen föreslagit att det fortsatta arbetet med fakultetens uppbyggnad skall inriktas på att verksamheten påbörjas höstterminen 1966. I motionerna I: 833 och II: 1025 har föreslagits, att verksamheten vid en till Göteborg förlagd odontologisk fakultet skall inledas budgetåret 1966/67. Vidare har i motionerna I: 838 och II: 1035 föreslagits ett uttalande från riksdagen att arbetet på utbyggnaden av fakulteten skall bedrivas så skyndsamt att intagning av studerande kan ske redan fr. o. m. läsåret 1965/66 och i varje fall inte senare än läsåret 1966/67.

Utskottet vill med anledning av nämnda motionsyrkanden framhålla, att utskottet finner det synnerligen angeläget att tandläkarutbildning snarast möjligt kommer till stånd i Göteborg. Såvitt utskottet kunnat finna måste emellertid de av departementschefen anförda skälen för att utbildningen skall kunna påbörjas först fr. o. m. höstterminen 1966 godtagas. Utskottet förutsätter att kraftfulla åtgärder vidtages av berörda parter så att någon ytterligare förskjutning i tidsprogrammet utöver den redovisade icke uppkommer. Vad utskottet sålunda framhållit med avseende på utbildningens igångsättande torde riksdagen i särskild skrivelse böra giva till känna för Kungl. Maj:t. Vid bifall härtill synes det huvudsakliga syftet med berörda motionsyrkanden bli tillgodosett.

Departementschefen har i propositionen uppdragit vissa principiella riktlinjer för den blivande fakultetens organisation, varvid i enlighet med riksdagens beslut år 1962 den odontologiska utbildningsorganisationen i Umeå tjänat som förebild. I motionerna I: 833 och II: 1025 har föreslagits, att de i propositionen framlagda principiella riktlinjerna i huvudsak måtte läggas till grund för fakultetens organisation samt att de riktlinjer för studieordning och läraruppsättning som förordats av 1962 års odontologiska studieplanekommitté — kommittén har verkat inom universitetskanslersämbetet och nyligen redovisat sitt betänkande till ämbetet — måtte tjäna som grundval för bedömningen och dimensioneringen av göteborgsfakulteten, omräknade för ett elevintag av 125 studerande per år. Även i motionerna I: 838 och II: 1035 har förutsatts att riksdagen vid

behandlingen av propositionen beaktar vad 1962 års studieplanekommitté föreslagit beträffande lärartjänster för en blivande odontologisk fakultet i Göteborg.

I anledning av nämnda motionsyrkanden bör framhållas att studieplanekommitténs betänkande för närvarande remissbehandlas genom ämbetets försorg. Med utgångspunkt i dels nuvarande studerandeantal vid de odontologiska fakulteterna i Stockholm, Lund/Malmö och Umeå, dels den i propositionen föreslagna årliga intagningen av 100 studerande vid en fakultet i Göteborg har studieplanekommittén beräknat, att ett förverkligande av det av kommittén i betänkandet framlagda förslaget skulle förutsätta en — vid jämförelse med beräkningarna i förevarande proposition och kanslersämbetets ändringsförslag för budgetåret 1965/66 i vad de avser de befintliga fakulteterna — förhöjd medelsanvisning till avlöningar med ca 3 150 000 kr. vid de fyra odontologiska fakulteterna.

Enligt gällande bestämmelser ankommer det på universitetskanslersämbetet att fastställa studieplaner för bl. a. de odontologiska fakulteterna. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att departementschefen i propositionen framhållit, att då den fortsatta planeringen av den föreslagna fakulteten anförtros åt kanslersämbetet bästa möjliga förutsättningar skapats för att resultatet av den inom ämbetet pågående översynen av de odontologiska läroanstalternas studieplaner skall kunna beaktas vid arbetet med den nya fakultetens uppbyggnad. Med hänsyn härtill och till att universitetskanslersämbetet ännu inte tagit ställning till studieplanekommitténs förslag, bör ifrågavarande motionsyrkanden enligt utskottets mening inte föranleda någon riksdagens åtgärd i vad de avser kommitténs förslag.

I nyssnämnda motioner I: 833 och II: 1025 samt I: 838 och II: 1035 har även föreslagits att den förordade odontologiska fakulteten skall dimensioneras för en årlig intagning av 125 studerande i stället för såsom i propositionen föreslagits 100. Utskottet delar motionärernas uppfattning att det med hänsyn till det ständigt ökande behovet av tandläkare, i synnerhet inom folktandvården, är av största betydelse att utbildningskapaciteten på området blir större. Varje möjlighet till en ökning av kapaciteten bör därför tillvaratagas. Utskottet vill här erinra om att riksdagen — som ett led i en ökning av utbildningskapaciteten i fråga om tandläkare — åren 1961 och 1963 godkände de av departementschefen då framförda förslagen att planeringen av tandläkarutbildningen i Göteborg skulle inriktas mot en årlig intagningskapacitet av 100 studerande. Vidare bör framhållas, att departementschefen redan i samband med förslaget år 1961 anmälde sin avsikt att undersöka förutsättningarna för att kompetenta sökande från annat nordiskt land skulle kunna ges företräde till ett antal utbildningsplatser vid den blivande odontologiska läroanstalten i Göteborg.

Enligt vad utskottet inhämtat pågår inom 1963 års universitets- och högskolekommitté vissa undersökningar rörande den fortsatta utbyggnaden av universitet och högskolor. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t skall ha sin uppmärksamhet riktad på frågan om ökad utbildning av tandläkare i samband med de förslag som kommer att föreläggas riksdagen med anledning av nämnda under-

sökningar och att Kungl. Maj:t därvid även skall beakta att en viss del av den i Sverige bedrivna utbildningen av tandläkare avses för studerande från andra nordiska länder, i första hand Norge. Det är uppenbart att ett bifall till motionärernas förslag i fråga om dimensioneringen av fakulteten skulle kunna medföra en icke önskvärd förskjutning av tidpunkten för inledande av fakultetens verksamhet genom den omdisposition av utbyggnadsplanerna med avseende på i första hand byggnader som framtvingas. Utskottet anser sig med hänsyn till det anförda icke böra tillstyrka bifall till ifrågavarande motionsförslag.

Beträffande i nämnda motioner I: 833 och II: 1025 samt I: 838 och II: 1035 berörda frågor om ytterligare kvalificerade tjänster och forskningsutrymmen vill utskottet anföra följande.

I propositionen har framhållits att tillgången på vetenskapligt meriterade tandläkare, som nu inte innehar professur eller laboratur, är knapp samt att antalet avlagda disputationer vid tandläkarhögskolorna hittills varit förhållandevis litet. Departementschefen har vidare understrukit, att förslaget i fråga om högre tjänster för forskning och undervisning avser den nya fakultetens uppbyggnadsperiod, dvs. den första femårsperioden. I detta sammanhang vill utskottet, som delar motionärernas uppfattning av betydelsen av forskning inom odontologien, framhålla att en av de främsta uppgifterna för det nya universitetskanslersämbetet — i detta fall särskilt för den vid ämbetet nyligen tillsatta fakultetsberedningen för medicin, odontologi och farmaci — är att utreda behovet och framlägga förslag i fråga om nya högre tjänster vid universitet och högskolor.

Behovet av forskningsutrymmen synes vara mycket svårt att bedöma tillfredsställande. Utskottet vill emellertid erinra om att departementschefen i propositionen funnit göteborgsfakultetens utrymmesstandard komma att väl motsvara befintliga lokalresurser vid tandläkarhögskolorna i Malmö och Umeå. I propositionen förutsattes vidare att vid den fortsatta planeringen, som kommer att ske i samråd med universitetskanslersämbetet, skall modifikationer kunna företagas inom ramen för de förordade principerna för fakultetens organisation och det av Kungl. Maj:t godkända byggnadsprogrammet.

Utskottet, som vill understryka vikten av att den fortsatta planeringen kan fortgå planenligt och utan onödiga förseningar, anser mot bakgrunden av det anförda att ifrågavarande motionsyrkanden icke bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Inte heller den i motionerna I: 838 och II: 1035 berörda frågan om ytterligare kliniska arbetsplatser bör enligt utskottets mening föranleda någon riksdagens åtgärd. Utskottet vill här framhålla att utskottet förutsätter, att det fortsatta planeringsarbetet i fråga om inredning och utrustning vid den föreslagna fakulteten i första hand kommer att omhändervaras av den numera tillsatta lokal- och utrustningsprogramkommittén för universitetet och högskolorna i Göteborg.

I motionen II: 1033 har föreslagits, att riksdagen måtte beakta vad i motionen anförts med avseende på inriktningen av ämnesområdet för en professur i kirurgi

vid den nya fakulteten. Mot bakgrunden av de i universitetsstadgan upptagna bestämmelserna om sakkunnigförfarande vid tillsättning av professorstjänster m. m. samt grunderna för dessa bestämmelser med hänsynstagande till utbildningens och forskningens behov anser sig utskottet icke böra tillstyrka bifall till motionen.

Departementschefen har inte riktat någon erinran mot expertgruppens förslag, att den nuvarande fristående tandteknikerskolan i Göteborg, som inrättats i avvaktan på att en organisation för tandläkarutbildning skulle tillkomma därstädes, avvecklas i samband med inrättande av en till den föreslagna odontologiska fakulteten knuten tandteknikerskola. Samtidigt har föreslagits att den sammanlagda utbildningstiden vid den nya tandteknikerskolan skall bli ett år kortare än den fyraåriga utbildningstiden vid den nuvarande. Även i detta hänseende har motsvarande utbildning i Umeå tjänat som förebild. I motionen II: 1034 har hemställts, att riksdagen måtte besluta att den nuvarande tandteknikerskolan skall bibehållas samtidigt som en ny inrättas. Enligt motionerna I: 838 och II: 1035 bör den nuvarande tandteknikerskolan icke avvecklas innan utbildningen av tandtekniker igångsättes vid den nya fakulteten. Sistnämnda förslag överensstämmer med vad expertgruppen föreslagit, varför motionsyrkandet i fråga icke torde påkalla någon riksdagens åtgärd.

Utskottet, som har förståelse för de i förstnämnda motion framförda motiven för ytterligare en tandteknikerskola i Göteborg, anser emellertid att frågan här om inte bör prövas i förevarande sammanhang. Motionen bör därför icke föranleda någon riksdagens åtgärd.

Med hänvisning till att departementschefen ansett sig icke böra i förevarande sammanhang ingå i prövning av frågan huruvida den nuvarande tandsköterskeskolan bör bibehållas även sedan en till den odontologiska fakulteten knuten sådan skola inrättats och följaktligen lämnat möjligheten öppen till en senare prövning av frågan om skolans bibehållande har utskottet ansett motionerna I: 838 och II: 1035 samt II: 1034 inte heller böra föranleda någon riksdagens åtgärd i vad de avser den nuvarande tandsköterskeskolan.

I motionen II: 1024 har framförts yrkande om en skyndsam utredning och förslag i syfte att effektivisera tandläkar- och tandsköterskeutbildningen liksom folktandvården. Utskottet delar motionärernas åsikter att i motionen berörda frågor är av central betydelse för såväl nämnda utbildningsområden som folktandvården. Enligt utskottets mening är emellertid vissa av frågorna — exempelvis inrättande av professurer i kariesprofylaktik och vidareutbildning av tandsköterskor — av sådan art, att särskild utredning inte synes erforderlig. Utskottet vill sålunda erinra om att den inom det nya universitetskanslersämbetet numera tillsatta fakultetsberedningen för medicin, odontologi och farmaci har till uppgift att bl. a. följa forskningens och utbildningens utveckling, villkor och behov ävensom samhällets krav på utbildningens innehåll och organisation. Även andra av motionärerna berörda frågor måste enligt utskottets mening be-tecknas som centrala arbetsuppgifter för vederbörande myndigheter och orga-

nisationer, varför det närmast ankommer på dessa att ta de initiativ som motionärerna efterlyser. Beträffande den i motionen omnämnda frågan om tandhygienistutbildning vill utskottet erinra om att enligt beslut av 1952 års riksdag eventuella kostnader för studier utomlands av sådan utbildning och försöksutbildning av tandhygienister i Sverige får bestridas från åttonde huvudtitelns anslag till anordnande av utbildning för tandtekniker och tandsköterskor.

Med hänsyn till det anförda anser utskottet att motionen II: 1024 icke bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Departementschefens förslag i fråga om avtal med Göteborgs stad om odontologisk utbildning i Göteborg finner sig utskottet kunna tillstyrka.

Vad departementschefen i övrigt i propositionen nr 161 anför och förordat har icke givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

I. att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 833 och II: 1025 samt I: 838 och II: 1035, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anför rörande tidpunkten för verksamhetens igångsättande vid en odontologisk fakultet i Göteborg;

II. att motionerna I: 833 och II: 1025 samt I: 838 och II: 1035, samtliga motioner i vad de avser dimensioneringen av intagningskapaciteten vid en odontologisk fakultet i Göteborg, icke må bifallas av riksdagen;

III. att motionerna I: 833 och II: 1025 samt I: 838 och II: 1035, samtliga motioner i vad de avser att hänsyn skall tagas till de av 1962 års odontologiska studieplanskommitté förordade riktlinjerna för läraruppsättning m. m., icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

IV. att motionerna I: 833 och II: 1025 samt I: 838 och II: 1035, samtliga motioner i vad de avser ökade forskningsresurser vid en odontologisk fakultet i Göteborg, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

V. att motionerna I: 838 och II: 1035, i vad de avser relationen kliniska arbetsplatser och antalet tjänstgörande studenter, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

VI. att motionen II: 1033 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

VII. att riksdagen må godkänna av departementschefen förordade riktlinjer för organisationen av en odontologisk fakultet i Göteborg;

VIII. att motionerna I: 838 och II: 1035 samt II: 1034, samtliga motioner i vad de avser bibehållande tills vidare av den nuvarande tandteknikerskolan i Göteborg, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

IX. att motionerna I: 838 och II: 1035 samt II: 1034, samtliga motioner i vad de avser bibehållande av den nuvarande tandsköterskeskolan i Göteborg, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

X. att riksdagen må godkänna av departementschefen förordade riktlinjer för organisationen av tandtekniker- och tandsköterskeutbildning i Göteborg;

XI. att riksdagen må bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen förordat godkänna avtal med Göteborgs stad om odontologisk utbildning i Göteborg m. m. jämte därtill hörande särskild överenskommelse;

XII. att motionen II: 1024 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 1 december 1964

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÄNG

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Gillström, Einar Persson, Birger Andersson, Ivar Johansson, Axel Johannes Andersson, Virgin, Fritz Persson, fru Wallentheim, herrar Per Jacobsson, Söderberg, Mårtensson, Bengt Gustavsson, Per Petersson, Harry Carlsson och Harald Pettersson; samt

från andra kammaren: herrar Staxäng, Petterson i Degerfors, Ståhl, Karlsson i Olofström, Svensson i Stenkyrka, Almgren, fröken Elmén, herrar Nilsson i Göingegården, Mellqvist, fru Lewén-Eliasson, herr Svensson i Ljungskile, fröken Olsson, herrar Lassinantti, Larsson i Hedenäset och Eskel.

Reservationer

- 1) av herr *Staxäng*
- 2) av fröken *Elmén*